

BAYERISCHE HYPO- UND VEREINSBANK v. KOMISE

ROZSUDEK SOUDU (pátého senátu)

14. října 2004\*

Ve věci T-56/02

**Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG**, se sídlem v Mnichově (Německo),  
zastoupená W. Knappem, T. Müllerem-Iboldem a B. Bergmannem, advokáty,  
s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalobkyně,

proti

**Komisi Evropských společenství,**

žalované,

jejímž předmětem je žádost o zrušení rozhodnutí Komise 2003/25/ES ze dne 11. prosince 2001 o řízení zahájeném na základě článku 81 ES [Věc COMP/E-1/37.919 (dříve 37.391) – Bankovní poplatky za přepočítání měn eurozóny – Německo] (Úř. věst. 2003, L 15, s. 1),

\* Jednací jazyk: němčina.

SOD PRVNÍHO STUPNĚ EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (pátý senát),

ve složení P. Lindh, předsedkyně, R. García-Valdecasas a J. D. Cooke, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: H. Jung,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

vydává tento

## **Rozsudek**

### **Skutečnosti předcházející sporu**

#### *Právní rámec*

- <sup>1</sup> Článek 109 L odst. 4 Smlouvy o ES (nyní čl. 123 odst. 4 ES) stanoví, že k prvnímu dni třetí etapy Hospodářské a měnové unie (HMU) Rada stanoví neodvolatelné přepočítací koeficienty měn členských států, které přijmou euro jako jednotnou měnu v souladu se smlouvou o ES (dále jen „zúčastněné členské státy“), jakož i neodvolatelné pevné kurzy, podle nichž budou tyto měny nahrazeny eurem.

- 2 Článek 52 protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky (ECB), který je obsažen v příloze Smlouvy o ES (dále jen „statut ESCB“), stanoví:

„Výměna bankovek v měnách Společenství

Po neodvolatelném stanovení směnných kurzů přijme Rada guvernérů opatření nezbytná k zajištění toho, aby bankovky znějící na měny s neodvolatelně stanovenými směnnými kurzy byly vyměňovány národními centrálními bankami za jejich jmenovité hodnoty.“

- 3 Evropská rada na svém zasedání v Madridu konaném ve dnech 15. a 16. prosince 1995 potvrdila, že třetí etapa HMU bude zahájena dne 1. ledna 1999 v souladu s čl. 109 J odst. 4 Smlouvy o ES (nyní čl. 121 odst. 4 ES).

- 4 Hlavní prvky právního rámce týkajícího se zavedení a použití eura jsou vymezeny:

— nařízením Rady (ES) č. 1103/97 ze dne 17. června 1997 o některých ustanoveních týkajících se zavedení eura (Úř. věst. L 162, s. 1; Zvl. vyd. 10/01, s. 81) a

— nařízením Rady (ES) č. 974/98 ze dne 3. května 1998 o zavedení eura (Úř. věst. L 139, s. 1; Zvl. vyd. 10/01, s. 111).

- 5 Článek 4 nařízení č. 1103/97 vymezuje pravidla, která se použijí na přepočítání mezi eurem a měnovými jednotkami zúčastněných členských států. Ve svém odstavci 3 stanoví, že „[p]řepočítací koeficienty se použijí pro přepočty mezi jednotkou euro a národními měnovými jednotkami v obou směrech. Inverzní koeficienty odvozené z přepočítacích koeficientů se nebudou používat.“
- 6 Z článků 2 a 3 nařízení Rady č. 974/98 vyplývá, že počínaje 1. lednem 1999 je měnou zúčastněných členských států euro, které nahrazuje měny jednotlivých zúčastněných členských států podle přepočítacích koeficientů.
- 7 Články 10 a 11 nařízení č. 974/98 stanoví na 1. ledna 2002 datum, kdy budou uvedeny do oběhu a vydány bankovky a mince znějící na euro.
- 8 Články 5 až 9 nařízení č. 974/98 obsahují přechodná ustanovení, která se použijí v průběhu období mezi 1. lednem 1999 a 1. lednem 2002 (dále jen „přechodné období“).
- 9 Mimoto je třeba uvést, že dne 15. května 1997 Komise pozvala zástupce odvětví bankovníctví, veřejných orgánů a spotřebitelů ke kulatému stolu k praktickým aspektům přechodu na euro (bod 40 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Zejména ze souhrnného dokumentu, který byl vypracován v návaznosti na tento kulatý stůl („Komise, generální ředitelství ‚Hospodářské a finanční věci‘, kulatý stůl k praktickým aspektům přechodu na euro: shrnutí a závěr“, dokument II/301/97 ze dne 11. června 1997), vyplývá, že zástupci bank „si přáli, aby za operace při výměně národních bankovek jednotlivých zúčastněných členských států za bankovky jiného zúčastněného členského státu mohly být v průběhu přechodného období účtovány poplatky: kurzové riziko v té době již zajisté odpadne – což sníží náklady o přibližně 20 % – avšak ostatní náklady na zpracování zůstanou stejné“; proti

tomuto přání se však postavila sdružení spotřebitelů. V průběhu tohoto kulatého stolu uvedla Deutsche Bank, že v přechodném období zamýšlí účtovat poplatky za směnu valut v hotovosti osobám, které nejsou majiteli účtů, avšak zamýšlí nabízet tuto službu zdarma svým klientům.

- 10 V návaznosti na kulatý stůl konaný dne 15. května 1997 Komise pověřila skupinu expertů tím, aby přezkoumali, zda – a jakým způsobem – mohou banky požadovat úplatu za služby při přepočtu měn zúčastněných členských států.
  
- 11 Pokud jde o přechodné období, skupina expertů došla k následujícím závěrům (zpráva skupiny expertů k bankovním poplatkům za přepočet na euro, 20. listopadu 1997; dokument citovaný v bodě 137 odůvodnění napadeného rozhodnutí, poznámka pod čarou 56):
  - u výměny bankovek v měnách zúčastněných členských států ukládá článek 52 statutu ESCB centrálním bankám eurozóny, aby bankovky v měnách ostatních zúčastněných členských států vyměňovaly za neodvolatelné přepočítací koeficienty, avšak žádné ustanovení nezakazuje obchodním bankám, aby si za služby tohoto druhu účtovaly poplatky;
  
  - pokud jde o transparentnost, veškeré provize musí být vzhledem k povinnosti používat neodvolatelné přepočítací koeficienty při veškerých směnných operacích uváděny odděleně od neodvolatelných přepočítacích koeficientů a nesmí být skryty v kurzových rozpětích.

- 12 V memorandu obsaženém v příloze A ke zprávě ze dne 20. listopadu 1997 skupina expertů uvádí:

„19. Žadné ustanovení práva Společenství ani vnitrostátního práva nezakazuje obchodním bankám, směnárnám a jiným institucím, aby do cen promítaly náklady na výměnu bankovek. Z hospodářského hlediska představuje tato výměna nepochybně ‚službu‘, v rámci níž na rozdíl od přepočtu bezhotovostní měny dochází k výměně dvou právně odlišných hodnot.

[...]

### Transparentnost

23. Jakýkoliv závěr, podle něhož u určitých operací (například v případě výměny národních mincí a bankovek za jiné národní mince a bankovky) mohou být vybírány poplatky, je podmíněn požadavkem transparentnosti úplaty účtované za výměnu. V současné době vybírají banky a směnárny řady členských států provize za směnu ve formě celkové ‚marže‘ mezi nákupním a prodejním kurzem téže měny. Od zavedení eura nebude možno uplatnění těchto marží vzhledem k nařízení založenému na čl. 109 I odst. 4 Smlouvy považovat za správné použití přepočítacích koeficientů. Takové marže (odpovídající rozpětím mezi jednotkami jiné měny) budou bezpochyby považovány za neslučitelné s ustanoveními práva Společenství nebo vnitrostátního práva o ochraně spotřebitele. Tento požadavek transparentnosti se vztahuje na všechny případy, kdy jsou účtovány poplatky za přepočet: tyto poplatky musí být výslovné, a nikoliv implicitní.

[...]

## Závěry

[...]

— Za výměnu bankovek a mincí mohou být v přechodném období účtovány poplatky za předpokladu, že jsou uváděny transparentním způsobem jako manipulační poplatky.“

- 13 K otázce, zda banky měly v úmyslu účtovat poplatky za výměnu bankovek zúčastněných členských států, uvádí zpráva expertů ze dne 20. listopadu 1997, že většina bank měla v úmyslu vybírat takové poplatky, které však měly být nižší než poplatky do té doby uplatňované, a to z důvodu, že odpadlo kurzové riziko.
- 14 Ve shodě se stanovisky vyjádřenými sdruženími spotřebitelů usoudila skupina expertů, že přechod na euro by byl snadněji přijatelný, pokud by banky upustily od požadavku úplaty za přepočítání. Skupina expertů se vyslovila ve prospěch „zásad řádné praxe“, podle nichž by přepočítání bylo bezúplatné.
- 15 Tyto skutečnosti byly rovněž zopakovány v 21. čísle *Cahiers de l'euro*, které bylo zveřejněno Komisí blíže neurčeného dne v roce 1998.

- 16 V návaznosti na tyto konzultace bylo přijalo doporučení Komise 98/286/ES ze dne 23. dubna 1998 o bankovních poplatcích při přepočtu na euro (*neoficiální překlad*) (Úř. věst. L 130, s. 22, dále jen „doporučení Komise ze dne 23. dubna 1998“). Článek 2 obsahuje výčet několika zásad řádné praxe pro banky v oblasti přepočtu měn bez poplatků. Tyto zásady se netýkají služeb při výměně bankovek a mincí v měnách eurozóny během přechodného období. Článek 3 doporučení ze dne 23. dubna 1998 zní takto:

„Článek 3 – Transparentnost

1. Při veškerých přepočtech některé národní měnové jednotky na jednotku euro a naopak a při veškerých výměnách bankovek a mincí zúčastněných členských států musí banky jasně uvádět použití přepočítacích koeficientů v souladu s ustanoveními nařízení (ES) č. 1103/97 a odděleně vykazovat veškeré případně vybírané poplatky jakéhokoliv druhu.

2. V případě, že banky při přepočtech a výměnách vybírají poplatky, které nejsou upraveny v článku 2, nebo neuplatňují jedno nebo více ustanovení čl. 2 písm. b), musí své klienty o poplatcích za přepočet a výměnu jasným a transparentním způsobem informovat tak, že jim poskytnou následující informace:

a) předchozí písemné informace o poplatcích, které hodlají účtovat při přepočtu a výměně,

a



b) následně specifické informace o veškerých poplatcích, které byly účtovány při přepočtu a výměně, přičemž tyto informace musí být uvedeny na výpisech z účtu nebo na vyúčtováních pro majitele platební karty nebo ve všech ostatních prostředcích komunikace s klientem. Z těchto informací musí jasně vyplývat, že přepočítací koeficienty byly použity v souladu s ustanoveními nařízení (ES) č. 1103/97; případně účtované poplatky za přepočet a výměnu musí být uvedeny odděleně od přepočítacího koeficientu i od jakýchkoliv ostatních případně vybíraných poplatků.“ *(neoficiální překlad)*

### *Napadené rozhodnutí*

- 17 Projednávaná věc se týká rozhodnutí Komise 2003/25/ES ze dne 11. prosince 2001 o postupu zahájeném na základě článku 81 ES [Věc COMP/E – 1/37.919 (dříve 37.391) – Bankovní poplatky za přepočet měn eurozóny – Německo] (Úř. věst. 2003, L 15, s. 1, dále jen „napadené rozhodnutí“).
- 18 Mezi službami směny devizových peněžních prostředků je třeba rozlišovat jednak přepočet bezhotovostní měny a jednak směnu mincí a bankovek neboli „směnu valut v hotovosti“. Tento poslední druh služeb, který je jediný relevantní pro účely této žaloby, může být ještě rozdělen do dvou kategorií: jednak služby směny valut v hotovosti ve velkém, které bankám umožňují výměnu bankovek ve velkých množstvích (dále jen „mezibankovní služby směny valut v hotovosti“), a jednak služby maloobchodní směny valut v hotovosti, které jsou určeny pro jednotlivce a týkají se bankovek v malých množstvích.
- 19 Před zavedením eura nebyla zpravidla úplata za služby při směně valut v hotovosti v Německu předmětem zvláštního vyúčtování: cena těchto služeb byla zahrnuta v kurzech, za které úvěrové instituce a směnárny nakupovaly valuty od svých klientů a prodávaly jim je. Při nákupu byl používán kurz nižší než referenční kurz na trhu

a při prodeji byl vyšší (bod 38 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Tento rozdíl ve vztahu k referenčnímu kurzu na trhu se někdy nazývá „kurzové rozpětí“.

20 Adresáty napadeného rozhodnutí je pět bank se sídlem v Německu:

— Commerzbank;

— Dresdner Bank;

— Bayerische Hypo- und Vereinsbank (dále jen „HVB“ nebo „žalobkyně“);

— Deutsche Verkehrsbank (DVB);

— Vereins- und Westbank (VUW).

21 Žalobkyně působí jako univerzální banka převážně v Německu. Její vznik je výsledkem fúze mezi Bayerische Hypotheken- und Wechselbank a Bayerische Vereinsbank AG, k níž došlo dne 1. září 1998. Žalobkyně je hlavním akcionářem VUW.

- 22 Na začátku roku 1999 Komise zahájila šetření vůči přibližně 150 bankám, mezi nimiž byla též žalobkyně, usazeným v sedmi členských státech, totiž v Belgii, Německu, Irsku, Nizozemí, Rakousku, Portugalsku a Finsku. Podezřívala tyto banky z toho, že se mezi sebou dohodly na určování cen za služby při směně valut v hotovosti pro měny určitých zúčastněných členských států během přechodného období. Ačkoliv šetření bylo zprvu zahájeno pod jediným číslem spisu, Komise ve svém šetření pokračovala tak, že zahájila oddělená řízení o existenci dohod v dotčených členských státech.
- 23 Počínaje 8. únorem 1999 Komise zaslala třem německým sdružením bank žádost o informace v souladu s článkem 11 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, První nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204), která se týkala především úplaty za služby při směně valut v hotovosti.
- 24 Ve dnech 16. a 17. února 1999 Komise přistoupila k šetřením v sídlech Dresdner Bank a Deutsche Bank ve Frankfurtu nad Mohanem.
- 25 Dne 19. října 1999 Komise přibližně 240 bankám eurozóny zaslala dotazník, v němž je v souladu s článkem 11 nařízení č. 17 požádala o poskytnutí údajů o provizích za směnu účtovaných před zavedením eura a po jeho zavedení. Tento dotazník byl zaslán 42 německým bankám, mezi nimi též adresátům napadeného rozhodnutí (bod 22 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 26 Ve dnech 20. a 21. října 1999 Komise přistoupila k šetřením v Nizozemsku, v sídle GWK Bank (dále jen „GWK“) (body 20 a 21 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

27 Dopisy ze dne 3. a 10. srpna 2000 Komise zaslala sdělení o vytýkaných skutečnostech následujícím bankám:

- Commerzbank;
- DVB;
- HVB;
- Reisebank;
- Dresdner Bank;
- VUW;
- Bayerische Landesbank Girozentrale;
- SEB Bank (dříve BfG);
- Hamburgische Landesbank Girozentrale;
- Westdeutsche Landesbank Girozentrale;
- Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale;
- GWK a jejím mateřským společnostem Fortis NV, Fortis Services Nederland NV a Fortis Bank Nederland NV.

- 28 Ve dnech 1. a 2. února 2001 úředník příslušný pro slyšení vyslechl adresáty sdělení o vytýkaných skutečnostech.
- 29 Dne 11. prosince 2001 Komise přijala napadené rozhodnutí.
- 30 Podle napadeného rozhodnutí (bod 2 odůvodnění) se banky, které se účastnily jednání konaného dne 15. října 1997 v prostorách DVB ve Frankfurtu nad Mohanem (dále jen „jednání konané dne 15. října 1997“), dohodly, že budou vybírat provizi ve výši přibližně 3 % při nákupu a prodeji bankovek eurozóny v průběhu přechodného období.
- 31 Podnět k tomuto jednání měl vzejít od GWK. Napadené rozhodnutí totiž uvádí, že tato banka během jednání konaného dne 29. dubna 1997 pobídla Reisebank k tomu, aby zahájila rozhovory s jinými německými bankami, jejichž hlavním účelem by bylo zajistit, aby centrální banka Německa nenabízela spotřebitelům bezúplatně službu směny valut v hotovosti (bod 60 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 32 Listinnými důkazy o porušení jsou podle napadeného rozhodnutí (bod 62 odůvodnění) zápisy z jednání a záznamy o telefonických rozhovorech, které byly nalezeny při šetřeních v prostorách GWK, zejména zápisy z jednání konaného dne 15. října 1997, které byly pořízeny p. [A], zaměstnancem GWK (dále jen „zápis [A]“), a p. [B], zaměstnancem Commerzbank (dále jen „zápis [B]“).

- 33 V napadeném rozhodnutí Komise předně poznamenala, že účastníci se dohodli, že budou informovat Bundesbank (centrální banku Německa) o tom, že počínaje od 1. ledna 1999 budou provádět „směnu bankovek eurozóny za pevné směnné kurzy a že budou účtovat výslovně uvedenou provizi“ (bod 88 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 34 Komise dále uvedla (bod 89 odůvodnění napadeného rozhodnutí), že si účastníci jednání konaného dne 15. října 1997 vzhledem k tomu, že se nemohli shodnout na principu jednotného sazebníku provizí, „vytýčili jako společný cíl nahrazení [kurzových] rozpětí procentně stanovenými provizemi tak, aby mohli dosáhnout 90 % obecných příjmů ze směnárenských činností, což by představovalo celkovou provizi ve výši přibližně 3 %.“ Na základě zápisu [B] Komise dále tvrdí, „že bylo dosaženo shody o použití pevných směnných kurzů pro měny eurozóny (tedy že nebudou používány nákupní a prodejní kurzy) s poplatky, které budou počítány ve formě provize vyjádřené v procentech“ (bod 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 35 Komise se konečně domnívala, že zápisy [A] a [B] se oba zmiňují o dohodě ohledně úplaty za služby při směně valut v hotovosti ve formě provize vyjádřené jako procentní podíl ze směňované částky. Zápis [B] výši této provize nezmiňuje na rozdíl od zápisu [A], který se zmiňuje o částce ve výši přibližně 3 %. Komise nicméně vzala v úvahu skutečnost, že Bayerische Landesbank při slyšení konaném ve dnech 1. a 2. února 2001 prohlásila, že její zástupce na jednání konaném dne 15. října 1997 připomněl, že „určití představitelé určitých bank zmínili částky, které se pohybovaly v rozmezí mezi 2 a 4 %“, ačkoliv samotný tento zástupce si nevybavuje částku ve výši 3 % (bod 96 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 36 Na základě těchto poznatků se Komise domnívala, že „banky, které se účastnily jednání konaného dne 15. října 1997, se dohodly na tom, že po 1. lednu 1999 zavedou celkovou provizi ve výši přibližně 3 % (aby tak mohly dosáhnout 90 % svých příjmů)“, a že „účelem a zároveň důsledkem této dohody bylo omezení hospodářské

soutěže ve Společenství“ (body 120 a 128 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Tato dohoda byla uzavřena na přechodné období (bod 173 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 37 Podle článku 1 napadeného rozhodnutí porušily Commerzbank, Dresdner Bank, HVB, DVB a VUW článek 81 ES tím, že „se účastnily dohody, jejímž účelem bylo určení a) způsobů účtování poplatků za operace při směně bankovek v měnách eurozóny (tedy provize vyjádřené v procentech) a b) cílové úrovně těchto poplatků ve výši přibližně 3 % (za účelem dosažení 90 % příjmů pocházejících z kurzového rozpětí) během přechodného období začínajícího dne 1. ledna 1999“.
- 38 Komise, majíc za to, že se jedná o závažné porušení právních předpisů, které trvalo po dobu přibližně čtyř let, uložila následující pokuty (článek 3 napadeného rozhodnutí):

Commerzbank	28 000 000 eur
Dresdner Bank	28 000 000 eur
HVB	28 000 000 eur
DVB	14 000 000 eur
VUW	2 800 000 eur.

- 39 Žalobkyni bylo napadené rozhodnutí sděleno dne 19. prosince 2001.

## Řízení

- 40 Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 28. února 2002 žalobkyně podala tuto žalobu.
- 41 Komise poté, co jí žaloba byla doručena, nepředložila žalobní odpověď ve lhůtě, která jí k tomu byla určena. Dopisem došlým kanceláři dne 25. června 2002 navrhla žalobkyně vydání rozsudku pro zmeškání v souladu s čl. 122 odst. 1 jednacího řádu Soudu. Kancelář Soudu tento návrh doručila Komisi.
- 42 Soud tudíž musí rozhodnout rozsudkem pro zmeškání. Jelikož o přípustnosti žaloby není pochyb a formální podmínky byly řádně splněny, přísluší mu v souladu s čl. 122 odst. 2 jednacího řádu přezkoumat, zda se žalobní návrh žalobkyně jeví jako opodstatněný.

## Žalobní návrh žalobkyně

- 43 Žalobkyně navrhuje, aby Soud:

— zrušil napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž se jí dotýká;

— nebo podpůrně zrušil pokutu nebo snížil její výši;



- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

### Právní otázky

44 Hlavní žalobní důvody dovolávané v žalobě se týkají následujících okolností:

- různých porušení práva na obhajobu ve správním řízení;
- existence porušení článku 81 ES z důvodu právních i skutkových pochybení;
- účasti žalobkyně na porušení;
- přičitatelnosti porušení;
- odůvodnění napadeného rozhodnutí;
- zneužití pravomoci;
- určení výše pokuty.

- 45 Pro účely tohoto rozsudku pro zmeškání je třeba přednostně zkoumat žalobní důvody, jimiž žalobkyně popírá existenci dohody, když zpochybňuje správnost skutkových zjištění učiněných Komisí.

### **Ke skutkovým zjištěním**

- 46 Žalobkyně především uplatňuje, že na jednání konaném dne 15. října 1997 nedošlo k uzavření žádné dohody o způsobu účtování provizí za směnu a o jejich výši. Komise po právní stránce dostatečným způsobem neprokázala skutečnosti, na jejichž základě dovodila existenci porušení.

### *K dohodě o způsobu účtování provizí za směnu*

### Argumenty žalobkyně

- 47 Předně se žalobkyně dovolává porušení povinnosti uvést odůvodnění. Pokud jde o dohodu o způsobech účtování provizí za směnu, napadené rozhodnutí je natolik význačné a nejasné, že žalobkyně měla potíže při přípravě své obrany.
- 48 Obsah této údajné dohody nevyplývá jasně z napadeného rozhodnutí, jehož znění umožňuje představit si dva výklady. Podle prvního výkladu je cílem této údajné dohody pouze schválení poměrné úplaty, čímž je vyloučena jakákoliv pevná úplata. Podle druhého výkladu se údajná dohoda týkala principu opuštění systému

kurzového rozpětí a jeho nahrazení vybíráním provize oddělené od směnného kurzu a poměrně odpovídající výši směňované částky.

- 49 At' je již však zvolen kterýkoliv výklad, uplatňuje žalobkyně, pokud jde o meritum věci, že skutečnost, že jsou účtovány provize za směnu, které poměrně odpovídají objemu směňované částky, je výlučně důsledkem zavedení neodvolatelných přepočítacích koeficientů. Zde spočívá důvod, proč byl opuštěn systém kurzového rozpětí a proč si Komise a Bundesbank přály dosažení transparentnosti. Žádný z těchto výkladů tak neumožňuje dovodit existenci protiprávní dohody.
- 50 Pokud jde o výklad, podle něhož napadené rozhodnutí spočívá na tezi o existenci dohody o opuštění systému kurzového rozpětí, žalobkyně připouští existenci takové dohody, avšak popírá, že by mohla vést k omezení hospodářské soutěže.
- 51 Předně, opuštění systému kurzového rozpětí vyplývá již přímo z čl. 4 odst. 3 nařízení č. 1103/97, jak uznala sama Komise v napadeném rozhodnutí (bod 37 odůvodnění a následující a bod 139 a následující odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 52 Dále, opuštění systému kurzového rozpětí je v souladu s doporučením Komise ze dne 23. dubna 1998, které sledovalo tento cíl. V důsledku toho nemohla mít údajná dohoda, kterou banky vyjádřily svou vůli řídit se tímto doporučením Komise, citelné účinky na hospodářskou soutěž a byla by musela ostatně být předmětem výjimky. Skutečnost, že Bundesverband deutscher Banken zastával v roce 1997 názor, že

kurzové rozpětí není ipso jure protiprávní, je v tomto ohledu nerozhodná. Toto sdružení totiž následně akceptovalo doporučení Komise ze dne 23. dubna 1998.

- 53 Konečně Komise nevysvětlila, v čem spočívá údajná dohoda o způsobech účtování provizí za směnu valut. V bodě 113 odůvodnění napadeného rozhodnutí je sice uvedeno, že Landesbank Hessen Thuringen připustila, že dne 15. října 1997 byla uzavřena dohoda ohledně „způsobů účtování“. Zdá se nicméně, že Landesbank Hessen Thuringen pouze upřesnila, že je „obtížné“ si představit strukturu jinou než poměrnou, přičemž pravděpodobně odkazovala na opuštění systému kurzového rozpětí. Komise měla za to (bod 114 odůvodnění napadeného rozhodnutí), že každá banka musí určit způsoby účtování svých služeb nezávisle, aniž by k tomu poskytla bližší vysvětlení.
- 54 Pokud jde o výklad, podle něhož se napadené rozhodnutí vztahuje na dohodu o poměrné provizi při vyloučení jakékoliv pevné složky, žalobkyně se domnívá, že taková dohoda nikdy neexistovala. Účastníci jednání konaného dne 15. října 1997 diskutovali o formě, kterou by mohly mít budoucí provize, které měly nahradit systém kurzového rozpětí. Účastníci si nedokázali představit modely, které by šly nad rámec modelů již dobře známých v tomto odvětví (poměrná provize případně doprovázená minimálním objemem, nebo pevná provize).
- 55 Právě z tohoto důvodu zaměstnanec VUW, p. [C], tehdy přítomný, se domníval, že toto jednání nebylo příliš obohacující. Z téhož důvodu se v zápisu [B] uvádí, že bylo dosaženo „shody“ ohledně účtování směnných operací za „pevnou cenu“ (tedy podle neodvolatelného přepočítacího koeficientu), „plus/minus“ odděleně uváděnou provizi. Předmětem této poznámky, podle níž měly být provize vypočítávány v procentech, bylo vyloučení systému kurzového rozpětí, avšak nikoliv vyloučení pevných provizí.

56 Zápis [A] (bod 88 odůvodnění napadeného rozhodnutí) rovněž potvrzuje tento bod:

„Po pozoruhodně krátké výměně myšlenek vyjádřili všichni přítomní přesvědčení, že kurzová rozpětí pro měny eurozóny zmizí a že jak hodnota směňovaných peněz, tak i vybíraná provize musí být jasně uvedeny.“

57 Stejně tak podle zápisu [B]:

„Měny eurozóny minus/plus poplatky/provize budou klientovi účtovány odděleně.

Poplatky/provize budou vypočítávány jako procentní podíl protihodnoty.“

58 Žalobkyně nadto uplatňuje, že žádná dohoda o principu výlučně poměrné provize nebyla nikdy uvedena do praxe. Žalobkyně stejně jako většina účastníků jednání konaného dne 15. října 1997 totiž požadovala pevnou úplatu u přibližně 70 % směnných operací. Taková dohoda by patnáct měsíců před začátkem přechodného období byla nesmyslná.

## Závěry Soudu

- 59 Podle ustálené judikatury k tomu, aby mohla existovat dohoda ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES, postačuje, aby dotčené podniky vyjádřily svou společnou vůli chovat se na trhu určitým způsobem (viz v tomto smyslu rozsudky Soudního dvora ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma v. Komise, 41/69, Recueil, s. 661, bod 112, a ze dne 29. října 1980, Van Landewyck a další v. Komise, 209/78 až 215/78 a 218/78, Recueil, s. 3125, bod 86; rozsudky Soudu ze dne 17. prosince 1991, Hercules Chemicals v. Komise, T-7/89, Recueil, s. II-1711, bod 256, a ze dne 26. října 2000, Bayer v. Komise, T-41/96, Recueil, s. II-3383, bod 67).
- 60 Pokud jde o formu vyjádření takové společné vůle, postačuje, aby ujednání bylo vyjádřením vůle stran chovat se na trhu v souladu s jeho zněním (viz v tomto smyslu rozsudky ACF Chemiefarma v. Komise, citovaný výše, bod 112; Van Landewyck a další v. Komise, citovaný výše, bod 86, a rozsudek Bayer v. Komise, citovaný výše, bod 68).
- 61 Z toho plyne, že pojem dohody ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES, jak byl vyložen judikaturou, se zaměřuje na existenci shody vůle mezi nejméně dvěma stranami, přičemž forma jejího projevu není důležitá, pokud představuje její věrné vyjádření (rozsudek Bayer v. Komise, citovaný výše, bod 69).
- 62 Je třeba zkoumat, zda žalobkyně předložila po právní stránce dostatečný důkaz existence poznatků, které mohou zpochybnit platnost poznatků, na jejichž základě Komise konstatovala existenci shody vůle mezi účastníky jednání konaného dne 15. října 1997 ohledně určení způsobů účtování provizí za směnu valut v hotovosti.

- 63 Tento posledně uvedený aspekt inkriminované dohody byl vylíčen v bodech 95, 96, 114, 115, 132 a 184 odůvodnění napadeného rozhodnutí, přičemž Komise podstatnou část své analýzy věnovala otázce určování výše provizí.
- 64 Je třeba konstatovat, že výklad předestřený žalobkyní, podle něhož by se porušení uvedené v článku 1 napadeného rozhodnutí, týkající se dohody o způsobu účtování provizí za směnu, mohlo vztahovat k opuštění systému kurzových rozpětí, není hodnověrný. To, že by taková dohoda mohla představovat porušení právních předpisů, by bylo v přímém rozporu s body 38 a 139 odůvodnění napadeného rozhodnutí, z nichž vyplývá, že opuštění kurzového rozpětí bylo důsledkem vstupu neodvolatelných přepočítacích koeficientů v platnost.
- 65 Komise totiž vysvětlila, že „neodvolatelné stanovení směnných kurzů k 1. lednu 1999 znamenalo zrušení rozdílných nákupních a prodejních kurzů, tedy rovněž zrušení [kurzového] rozpětí jako prostředku pro vyjádření poplatků za směnu bankovek eurozóny“ (bod 38 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Navíc Komise nepřijala argumenty, jimiž bylo uplatňováno, že předmětem jednání konaného dne 15. října 1997 bylo zkoumání otázky zachování kurzového rozpětí po dobu přechodného období, s poukazem na to, že „[o]d roku 1995 všichni věděli, že směnný kurz bude stanoven neodvolatelným způsobem a že budou moci být používány jediné tyto pevné kurzy“, a že „[p]římým důsledkem toho je, že použití ‚[kurzových] rozpětí‘ již nebude přípustné a že veškeré účtované poplatky budou muset být uváděny výslovně a transparentně“ (bod 139 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 66 Komise navíc uvedla, že ve vstupu neodvolatelných přepočítacích koeficientů v platnost měla původ ta část porušení právních předpisů, která se týkala určování výše provizí za směnu. V části napadeného rozhodnutí věnované právnímu posouzení tak Komise usoudila, že dohoda o cenách byla uzavřena „za účelem opětovného dosažení přibližně 90 % příjmů, které byly ztraceny v důsledku zrušení [kurzového rozpětí] k 1. lednu 1999“ (bod 116 odůvodnění napadeného rozhodnutí; viz rovněž bod 130 odůvodnění).

- 67 Pokud jde o důkazy existence dohody o principu výlučně poměrné úplaty, Komise uvedla (bod 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí):

„Co se týče směnných operací, je v zápisu [B] učiněna poznámka, že bylo dosaženo shody o použití pevných směnných kurzů pro měny eurozóny (tedy že nebudou používány nákupní a prodejní kurzy) při poplatcích, které budou počítány ve formě provize vyjádřené v procentech. Způsob výpočtu pro přepočet těchto měn přijme každá banka sama: „[...] Co se týče otázky určení kurzů/cen u směnných operací během etapy 3a (čili od 1. ledna 1999 do 1. ledna 2002) HMU, účastníci dospěli k dohodě ohledně následujících bodů:

1) Operace s jednotlivci (fyzickými osobami – nepodnikateli)

[...]

— poplatky/provize budou počítány ve formě procentního podílu z hodnoty směňované částky [...]“.

- 68 Komise poznamenává, že „[zápisy [B] a [A]] se shodují, pokud jde o skutečnost, že poplatky, které mají být účtovány klientům, budou vyjádřeny ve formě procentní sazby“ (bod 96 odůvodnění napadeného rozhodnutí).



- 69 Tyto skutečnosti, nahlíženy odděleně, se však jeví jako nedostatečné, aby mohly doložit existenci shody vůlí, pokud jde o princip provize určené výlučně poměrně podle objemu směňované částky. Pasáž zápisu [A], o níž se opírá Komise (bod 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí), neprokazuje přesvědčivým způsobem existenci dohody směřující k přijetí standardní formy prezentace provizí za směnu, která by byla společná všem účastníkům jednání konaného dne 15. října 1997, a to ze tří důvodů.
- 70 Zprvė výklad zápisu [B], který uvádí Komise jako důkaz o existenci dohody o způsobech účtování služeb při směně, byl v průběhu správního řízení účastníky jednání konaného dne 15. října 1997 zpochybněn (bod 112 odůvodnění napadeného rozhodnutí). V důsledku toho nemůže být zápis [B], aniž by byl podepřen dalšími skutečnostmi, považován za nevyvratitelný důkaz existence dohody ohledně tohoto bodu (viz analogicky rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Enso-Gutzeit v. Komise, T-337/94, Recueil, s. II-1571, bod 91).
- 71 Zadruhé zápis [B] neobsahuje žádné rozhodné důkazy nebo indicie, které by umožňovaly dovodit existenci dohody o „standardizaci způsobů účtování“, což je výraz, který použila Komise v bodě 114 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Naopak v kontextu projednávané věci může pasáž zápisu [B], o kterou se opřela Komise, zavdat podnět k jiným výkladům, které se na první pohled ve světle argumentů žalobkyně jeví jako hodnověrné.
- 72 Jednak této pasáži lze velmi dobře rozumět tak, že vyjadřuje shodu, která panovala mezi bankami ohledně nutnosti upustit od systému kurzového rozpětí z důvodu vývoje právní úpravy týkající se eura. Jak již bylo dříve vzpomenuo, povinnost používat neodvolatelné přepočítací koeficienty měla ten důsledek, že se stalo nezbytným uplatňování mechanismu uvádění cen za služby při směně valut odděleně od výše uvedených koeficientů.

73 Jednak ale zápis [A] též obsahuje skutečnosti, které mohou vyvolat vážné pochybnosti o výkladu, pomocí něhož Komise dovodila existenci dohody o „standardizaci způsobů účtování“ služeb při směně, ne-li přímo takovému výkladu odporovat. Ze zápisu [A] zejména vyplývá, že v průběhu jednání konaného dne 15. října 1997 si banky kladly otázku, zda povinné použití neodvolatelných přepočítacích koeficientů má za následek povinnost bank uplatňovat provizi ve stejné výši pro směnu valut u každé z národních měn, nebo zda by naopak bylo možné zavést provizi ve specifické výši pro každou z těchto měn. Komise se totiž domnívala, že účastníci „vzhledem k tomu, že se nemohli shodnout na tom, zda tato provize má být jednotná pro všechny měny nebo rozdílná u každé měny, se rozhodli, že sdělí Bundesbank, že [...] ,každá z přítomných bank sama rozhodne o formě, jakou bude mít její budoucí způsob účtování [provizí]““ (body 89 a 103 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Tento posledně uvedený výňatek ze zápisu [A] tudíž vyvrací tezi o existenci dohody o způsobech účtování.

74 Zatřetí je třeba spolu se žalobkyní konstatovat, že konstrukce provize „vyjádřená ve formě procentní sazby“ (bod 115 odůvodnění napadeného rozhodnutí) se na první pohled jeví jako přirozená konstrukce pro vyjádření ceny za služby při směně. V tomto ohledu lze poznamenat, že Komise sama se v napadeném rozhodnutí uchýlila k tomuto formátu prezentace, když v poznámce pod čarou 43 (bod 102 odůvodnění napadeného rozhodnutí) podala přehled o výši cen uplatňovaných v době platnosti systému kurzového rozpětí. Navíc systém poměrné úplaty se jeví tím spíše pochopitelný, že náklady vynaložené bankami na poskytování služeb při směně valut (přeprava, manipulace, skladování) mají tendenci růst se zvyšujícím se objemem směňovaných valut. Přijetí konstrukce vyjádření cen ve formě procentního podílu ze směňované částky se tak jeví na první pohled jako rozhodnutí, které souvisí spíše s povahou předmětných služeb než s jakousi shodou vůlí.

75 Komise odmítla námitky, jimiž banky v podstatě uplatňovaly tyto argumenty, z důvodu, že není „přirozené ani logické, aby každá banka sama rozhodovala o přechodu [ze systému kurzového rozpětí] na provizi vyjádřenou ve formě procentní sazby“ a že „ve skutečnosti se zdá, že Deutsche Bank původně zamýšlela

tuto službu poskytovat bezplatně“ (bod 115 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Je však nutno konstatovat, že toto odmítnutí námitek není podloženo po argumentační stránce ani se neopírá o žádné skutečnosti. Pokud jde o poukaz na politiku Deutsche Bank, ten není relevantní, jelikož se netýká způsobů účtování služeb za směnu, ale případného upuštění jednoho ze soutěžitelů od požadavku úplaty za jeho služby během přechodného období.

76. Mimoto napadené rozhodnutí nelze chápat tak, že se vztahuje na dohodu, prostřednictvím níž se banky shodly na tom, že přijmou způsob účtování striktně v poměru k objemu směňovaných částek při vyloučení jakékoliv pevné složky. Napadené rozhodnutí totiž neobsahuje žádné jednoznačné prohlášení v tomto smyslu. Navíc z bodu 147 odůvodnění napadeného rozhodnutí přímo vyplývá, že Komisi bylo známo, že určité banky používaly konstrukci úplaty, při níž je pevná složka (vyjádřená ve formě minimálních částek) kombinována se složkou vypočítanou jako procentní podíl ze směňované částky. Když tedy Komise dne 11. prosince 2001 přijala napadené rozhodnutí, to jest jen několik dní před koncem přechodného období, nebylo jí neznámo, že několik bank se uchýlilo ke způsobům úplaty, u nichž je část poměrně odpovídající objemu zároveň kombinována s pevnou částí.
77. Za těchto okolností je třeba ve světle žaloby připustit, že žalobkyně úspěšně doložila, že Komise neprokázala po právní stránce dostatečným způsobem existenci dohody o způsobu účtování služeb při směně valut v hotovosti. Vzhledem k chybějícímu důkazu o shodě vůli ohledně tohoto bodu je třeba zrušit článek 1 napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž se týká dohody, jejímž předmětem je „určení způsobů účtování [provizí] za operace při směně bankovek v měnách eurozóny (totiž provize vyjádřené procentním podílem)“. Není nezbytné zkoumat ostatní body žalobního návrhu žalobkyně, zejména části, které se týkají chybějících důkazů o protisoutěžní povaze údajné dohody a odůvodnění napadeného rozhodnutí v tomto směru.

*K dohodě o výši provizí za směnu*

## Shrnutí napadeného rozhodnutí

78 Komise se za účelem rekonstrukce obsahu diskuzí, které se uskutečnily při jednání konaném dne 15. října 1997, a s cílem dovést z těchto diskuzí existenci dohody o určení cen, opírala o zápisy [A] a [B]. Podle napadeného rozhodnutí vyplývá z obou těchto zápisů, že účastníci zkoumali následující otázky týkající se přechodného období:

- princip úplaty za služby při směně valut v hotovosti (body 87 a 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí);
  
- zachování kurzového rozpětí (body 86, 88, 93 a 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí);
  
- uplatnění jednotné provize pro všechny dílčí jednotky eura, nebo uplatnění specifické provize pro každou z nich (body 89 a 103 odůvodnění napadeného rozhodnutí);
  
- způsob výpočtu (kotace kurzů buď v celých jednotkách národní měny, nebo v celých jednotkách jiné měny) směny mezi dílčími jednotkami eura (body 90 a 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí);
  
- mezibankovní služby při směně valut v hotovosti (body 91, 94 a 97 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 79 Naproti tomu zápisy [A] a [B] se neshodují v otázce, zda proběhly diskuze o výši provizí za směnu valut v hotovosti v průběhu přechodného období. Napadené rozhodnutí se totiž na základě zápisu [A] zmiňuje o diskuzích o určení částky ve výši přibližně 3 % (bod 89 odůvodnění napadeného rozhodnutí) nebo přinejmenším ve výši pohybující se v rozmezí 2 až 4 % (bod 89 odůvodnění napadeného rozhodnutí), zatímco zápis [B] neobsahuje žádné rovnocenné tvrzení (body 96, 106 a 107 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 80 Komise nicméně měla za to, že zápis [A] potvrzují prohlášení, která učinila Bayerische Landesbank při slyšení (body 96, 107 a 119 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 81 Ve svém právním posouzení Komise usoudila, že účastníci jednání konaného dne 15. října 1997 se shodli na určení úrovně provize, která bude v průběhu přechodného období uplatňována u služeb při směně valut v hotovosti, ve výši přibližně 3 % (body 102 a 104 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 82 Komise odmítla námitky určitých adresátů sdělení o vytýkaných skutečnostech, mezi nimiž byla též žalobkyně, kteří argumentovali, že důkazy, jichž se Komise dovolává, jsou nedostatečné. Měla totiž za to, že zápis [A], který vznikl v době jednání konaného dne 15. října 1997, potvrzovala prohlášení Bayerische Landesbank a Commerzbank (body 118 až 120 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 83 Tyto podniky marně uplatňovaly, že údajná dohoda by v každém případě byla nesmyslná, protože by byla předčasná s ohledem na dobu, která ji oddělovala od začátku přechodného období. Komise se však domnívala, že zápis [A] prokazuje, že účastníci považovali nástup přechodného období za velmi blízký a tyto námitky odmítla (body 122 až 124 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 84 Dotčené banky tvrdily, že sazbu provize ve výši přibližně 3 % ve skutečnosti neuplatňovaly a že výši své provize určily nezávisle. Komise tuto námitku odmítla, jelikož jednání měla porušení za prokázané na základě listinných důkazů, a nikoliv na základě paralelního jednání podniků na trhu, a jednak měla za to, že dohoda vylučovala či citelně omezovala nejistotu ohledně jednání konkurenčních bank natolik, že žádná ze zúčastněných bank neuplatňovala sazby nižší než 2 % (body 125 až 127 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 85 Konečně Komise odmítla veškeré argumenty, jimiž se dotčené banky pokusily prokázat, že předmětem jednání konaného dne 15. října 1997 nebylo uzavření dohody o horizontálním určení cen.
- 86 Odmítla tak argumenty, podle nichž jednání směřovalo k tomu, aby tyto podniky měly možnost čelit nejistotě, která obklopovala výklad článku 52 statutu ESCB. Komise totiž měla za to, že diskuze, které zúčastněné banky mohly vést s Bundesbank ve věci článku 52 statutu ESCB, se netýkaly provizí, které měly být vybírány v průběhu přechodného období (body 133 až 135 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 87 Komise rovněž zavrhla tezi, podle níž jednání konané dne 15. října 1997 směřovalo k omezení nejistoty ohledně právní úpravy v souvislosti s přechodem na euro a navazovalo tak na kulatý stůl konaný dne 15. května 1997, který byl uspořádán Komisí. V podstatě zdůraznila, že kulatý stůl se netýkal otázky provizí za směnu účtovaných bankami (viz zpráva skupiny expertů ze dne 20. listopadu 1997) (body 136 a 137 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 88 Komise nepřijala argumenty, podle nichž byla předmětem jednání otázka, zda banky mohou zachovat kurzové rozpětí jako způsob účtování v průběhu přechodného období. Domnívala se totiž, že od roku 1995 „všichni věděli, že směnné kurzy budou stanoveny neodvolatelným způsobem a že budou moci být používány jediné tyto

pevné kurzy“. Příímým důsledkem této situace podle Komise bylo, že použití kurzového rozpětí bude od zahájení přechodného období zakázáno. Rovněž uvedla, jako podle ní již nadbytečný argument, že během jednání konaného dne 15. září 1997 Bundesbank odstranila veškerou nejistotu ohledně tohoto bodu (body 138 až 140 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 89 Komise odmítla argumenty, jimiž se určité banky snažily prokázat, že předmětem jednání konaného dne 15. října 1997 byly mezibankovní služby, a nikoliv služby při maloobchodní směně valut v hotovosti. Zápis [B] se totiž zmiňoval o diskuzích týkajících se služeb tohoto posledně uvedeného druhu (body 141 až 143 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 90 Majíc protisoutěžní cíl tímto za prokázaný, nepovažovala Komise za užitečné zkoumat, zda účinkem uvedení předmětné dohody v praxi bylo omezení hospodářské soutěže. Jako podle ní již nadbytečný argument však uvedla, že výše provizí účtovaných adresáty napadeného rozhodnutí se pohybovala mezi 3 a 4,5 % (body 144 až 148 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

### Argumenty žalobkyně

- 91 Žalobkyně zastává názor, že se Komisi nepodařilo dokázat jí tvrzené skutečnosti. Žalobkyně v podstatě popírá, že by na jednání konaném dne 15. října 1997 byla uzavřena jakákoliv dohoda o výši provizí za maloobchodní směnu valut v hotovosti. Rovněž zpochybňuje důkazní hodnotu důkazních prostředků, jichž se dovolává Komise. Uplatňuje mimo jiné několik argumentů, jimiž chce prokázat, že předmětem jednání bylo odstranění určité nejistoty ohledně právní úpravy i technických otázek v souvislosti s přechodem na euro, která se týkala především mezibankovních služeb při směně valut v hotovosti. Mimoto tvrdí, že dohoda, kterou má na mysli Komise, by postrádala smysl.

## Závěry Soudu

- 92 V napadeném rozhodnutí Komise usoudila, že diskuze o výši provizí při směně zakládá dohodu zakázanou podle článku 81 ES, takže není relevantní zaujímat stanovisko k legalitě diskuzí o právní a technické nejistotě, která panovala v roce 1997, zvláště pokud jde o princip úplaty za služby při směně valut v průběhu přechodného období, opuštění kurzového rozpětí, způsob výpočtu směny (kotace buď v celých jednotkách národní měny, nebo v celých jednotkách jiné měny) a uplatnění jednotné sazby provize pro všechny měny zúčastněných členských států.
- 93 Komise trvala na skutečnosti, že zjištění porušení spočívá na listinných důkazech (body 62, 120, 126, 142 a 158 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Jeví se však, že důkaz ohledně diskuzí o určení cen provizí za maloobchodní směnu valut v hotovosti má původ v jednom jediném dokumentu, a to zápisu [A]. K prokázání existence diskuzí o tomto bodě nebyl v napadeném rozhodnutí uveden žádný jiný listinný důkaz.
- 94 Komise se však nadto domnívala, že zápis [A] potvrzují též dva další důkazní prostředky, které považovala za průkazné, a to zaprvé prohlášení učiněná během slyšení dvěma z účastníků předmětného jednání a zadruhé chování účastníků na trhu.
- 95 S přihlédnutím k těmto skutečnostem je třeba přezkoumat, zda se žalobkyni podařilo podat po právní stránce dostatečný důkaz o existenci okolností, které mohou zpochybnit platnost skutkových zjištění učiněných Komisí, pokud jde o existenci shody vůle mezi účastníky na jednání konaném dne 15. října 1997 ohledně určení cen za předmětné služby ve světle zápisu [A], prohlášení Commerzbank a Bayerisch Landesbank, jakož i chování účastníků na trhu.



— K zápisu [A]

- 96 Zjištění porušení právních předpisů spočívá na následujícím listinném důkazu, výňatku ze zápisu [A] reprodukováného v bodě 89 odůvodnění napadeného rozhodnutí:

„Banky přítomné na jednání vyjádřily svůj úmysl nahradit příjmy, které jsou v současné době generovány z marží, příjmy z provizí, a to až do výše přibližně 90 %. Podle bank by to mělo představovat celkovou provizi ve výši přibližně 3 %.“

- 97 Tato pasáž je nejasná a, nahlížena odděleně, neumožňuje pochopit, jak by změna systému uvádění provizí za směnu valut mohla ovlivnit „příjmy“ z takových provizí. Je tudíž třeba odvolat se na celý oddíl, z něhož pochází tato pasáž. Ten byl reprodukován v bodě 89 odůvodnění napadeného rozhodnutí a zní takto:

„Rozdíly v ceně mezi měnami eurozóny

Cenová politika uplatňovaná v současné době na německém devizovém trhu je více méně stejná u všech bank. Jako příklad lze uvést, že rakouské šilinky jsou nakupovány a prodávány za výhodnou cenu, zatímco italské liry jsou velmi drahé. Pan [...] z Commerzbank se domnívá, že tyto cenové rozdíly mezi měnami eurozóny musí existovat i nadále. Jeho argumentem je, že současná rozpětí lze považovat za výsledek volného působení tržních mechanismů a že v důsledku této skutečnosti musí být tento systém určování cen nahrazen strukturou, v níž vybírané poplatky budou rovněž odlišné. V tomto ohledu p. [...] (Bayerische Landesbank) prohlásil, že rozdíly mezi měnami lze odůvodnit pouze tehdy, pokud je s nimi spojeno odlišné kurzové riziko. Tak tomu však již nebude po 1. lednu 1999, kdy veškeré měny

eurozóny budou považovány za denominace eura. Pan [...] doplnil, že stávající politika v oblasti marží nemá původ ani tak v tržních mechanismech, nýbrž je spíše výsledkem mlčky učiněné dohody ohledně směnných kurzů. Průzkum [Evropského měnového institutu (EMI)], citovaný p. [...], podle něhož náklady německého bankovního systému v důsledku uvedení eura do oběhu klesnou pouze o 10 %, ukazuje, že určování cen na devizovém trhu nebylo působeno tržními mechanismy. To rovněž naznačuje existenci oligopolu spíše než ‚polypolu‘.

Právě z toho důvodu by nahrazení stávající mlčky učiněné dohody o rozdílných rozpětích mlčky učiněnou dohodou o rozdílných provizích nevedlo k převratným změnám ani ke ztrátě zisků. Pan [...] s tímto bodem zcela souhlasí.

Vzhledem k neexistenci shody mezi účastníky jednání ohledně skutečnosti, zda by měla být zavedena jednotná provize nebo rozdílná provize pro každou měnu, mělo by být Bundesbank předáno sdělení tohoto znění:

„Každá z přítomných bank sama rozhodne o formě, kterou bude mít způsob, jakým v budoucnosti bude účtovat poplatky.“

Banky přítomné na jednání vyjádřily svůj úmysl nahradit příjmy, které jsou v současné době generovány z marží, příjmy z provizí, a to až do výše přibližně 90 %. Podle bank by to mělo představovat celkovou provizi ve výši přibližně 3 %.“

- 98 Tento oddíl se zabývá otázkou, zda banky měly mít možnost v průběhu přechodného období i nadále účtovat služby při směně valut v hotovosti podle charakteristik specifických pro trh existující pro každou měnu, nebo zda by zavedení eura jako skripturní měny od 1. ledna 1999 mělo vést k uplatňování stejné výše provizí pro každou z měn zúčastněných členských států. Tento oddíl se tudíž netýká otázky určení výše provizí, ale otázky, zda by měla existovat jednotná výše provize, která by se vztahovala na všechny dotyčné dřívější národní devizy, nebo zvláštní výše pro každou devizu. Výše uvedený výňatek ukazuje, že mezi stranami ohledně tohoto bodu neexistovala shoda.
- 99 Výňatek použitý Komisí za účelem prokázání existence protiprávní dohody vyvolává tři poznámky.
- 100 Předně, zmiňuje-li se zápis [A] o zmizení „marží“, zdá se, že poukazuje na opuštění systému kurzového rozpětí v důsledku vstupu neodvolatelných přepočítacích koeficientů v platnost k 1. lednu 1999. Účastníci se totiž shodují na nutnosti nahradit tento systém uplatněním výslovných provizí za směnu valut, oddělených od použitého neodvolatelného přepočítacího koeficientu (viz body 88, 93 a 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 101 Dále, jak uplatňuje žalobkyně, poukaz na zachování 90 % „příjmů“ generovaných systémem „marží“ musí být chápán ve světle kontextu předmětného jednání. Tento bod neodkazuje na diskuze směřující k tomu, aby účastníkům jednání byla zaručena určitá úroveň „příjmů“, ale na přímý důsledek odpadnutí kurzového rizika.
- 102 Ze žaloby totiž vyplývá, že určení neodvolatelných přepočítacích koeficientů mělo počínaje od začátku přechodného období za následek odpadnutí kurzového rizika. V důsledku toho, jelikož bylo odstraněno kolísání směnných kurzů, nacházely se

subjekty nabízející služby při směně valut v hotovosti v situaci, kdy odpadají jejich náklady vznikající v důsledku až do té doby existující volatility kurzů. Ve své zprávě ze dne 23. dubna 1997 (bod 75 odůvodnění napadeného rozhodnutí; viz příloha 23 k žalobě) EMI odhadl výši úspor, které budou výsledkem odpadnutí kurzového rizika. Usoudil přitom, že náklady na služby při směně v Německu mohou být rozděleny do čtyř skupin v následující poměrné výši:

- kurzové riziko: 5 až 10 %;
- náklady na repatriaci (pojištění a přeprava): 5 až 10 %;
- transakční náklady (mzdy; manipulace; administrativa): 70 až 85 %;
- náklady „příležitosti“ (držení zásob hotovosti v zahraničních měnách): 5 až 10 %.

<sup>103</sup> EMI odhadl, že odpadnutí kurzového rizika může vést ke snížení nákladů – a v důsledku toho též cen – služeb při směně valut v hotovosti v řádu mezi 5 až 10 %. Tato zpráva, ačkoliv nebyla předmětem zveřejnění v Úředním věstníku ze strany EMI, byla ve značném rozsahu rozšířena mezi subjekty a instituce zastupující odvětví bankovníctví, jak o tom svědčí bod 75 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

<sup>104</sup> Výsledek této analýzy EMI nebyl zpochybňován, neboť během kulatého stolu, který uspořádala Komise, zástupci odvětví bankovníctví uplatňovali, že během přechodného období „již kurzové riziko zajisté odpadne – což sníží náklady přibližně o 20 % – avšak ostatní náklady na zpracování zůstanou stejné“ (kulatý stůl k praktickým

aspektům přechodu na euro: shrnutí a závěr; údaje zmíněné v bodě 41 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 105 Výklad zápisu [A], který zastává žalobkyně, je tedy přesvědčivý. Je třeba připustit, že zmiňuje-li se zápis [A] o 90 %, poukazuje na snížení nákladů na služby při směně valut v hotovosti o přibližně 10 % v důsledku odpadnutí kurzového rizika. Vzhledem k tomuto snížení měly provize vybírané v průběhu přechodného období rovněž klesnout o 10 % tak, aby tyto provize tedy mohly pokrývat 90 % stávajících nákladů.
- 106 Konečně, pokud jde o pasáž ze zápisu [A], v níž je zmíněna provize ve výši přibližně 3 %, uplatňuje žalobkyně, že se tu jedná nanejvýš o promítnutí situace na trhu v souladu s údaji EMI.
- 107 Tato argumentace se zdá být opodstatněná. Ve své zprávě ze dne 23. dubna 1997 totiž EMI uvedl údaje o velikosti rozpětí mezi nákupními a prodejními kurzy a pro tento účel rozlišil tři skupiny deviz:
- skupina 1 [belgický frank (BEF), německá marka (DEM), nizozemský gulden (NLG), rakouský šilink (ATS) a francouzský frank (FRF)]: malé rozpětí, menší než 2 %;
  - skupina 2 [libra sterlinků (GBP), italská lira (ITL), španělská peseta (ESP), portugalské escudo (PTE), švédská koruna (SEK) a irská libra (IEP)]: střední rozpětí, pohybující se mezi 2 až 4 %;

— skupina 3 [řecká drachma (GRD) proti všem ostatním měnám]: velké rozpětí, větší než 5 %.

108 Tyto skutečnosti potvrzují tvrzení žalobkyně, podle nichž se zdá, že zmínka ohledně úrovně provize za směnu valut ve výši „přibližně 3 %“, pokud skutečně byla učiněna, v každém případě odráží situaci na trhu spíše než existenci horizontální dohody o určení cen.

109 Mimoto žalobkyně předložila svědecké výpovědi osob, které byly přítomny na jednání konaném dne 15. října 1997, p. [C] (VUW) a p. [D] (Hamburgische Landesbank), z nichž vyplývá, že ačkoliv otázka úrovně provizí za směnu (snížení v důsledku odpadnutí kurzového rizika) byla v průběhu jednání vzpomenua, jednalo se podle svědků pouze o zcela nedůležitý bod, který nezavdal příčinu k diskuzím o určení jejich výše.

110 S ohledem na výše uvedené je třeba mít za to, že se nejeví, že by zápis [A] určujícím způsobem prokazoval existenci diskuzí směřujících k určování cen provizí za směnu valut v hotovosti ve výši kolem 3 %. Je tudíž nezbytné přezkoumat ostatní důkazní prostředky, na něž poukazuje Komise v napadeném rozhodnutí, jakož i ty, jichž se dovolává žalobkyně, za účelem určení, zda tyto důkazní prostředky jednotlivě i ve své vzájemné souvislosti umožňují usoudit, že Komise dokázala existenci dohody o určení cen.

— K prohlášením Commerzbank a Bayerische Landesbank

111 Podle napadeného rozhodnutí potvrzují existenci diskuze o sazbách provizí, o níž se zmiňuje zápis [A], výpovědi Commerzbank a Bayerische Landesbank učiněné při slyšení (body 96, 107 a 118 až 120 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

V poznámce pod čarou 44 napadeného rozhodnutí poukazuje Komise rovněž na odpovědi žalobkyně, Westdeutsche Landesbank a Hamburgische Landesbank na sdělení o vytýkaných skutečnostech.

- 112 Předně je třeba konstatovat, že závěr Komise, podle něhož tato prohlášení potvrzují tezi o existenci shody vůlí ohledně určení cen, je sporný. Ačkoliv dotčené banky prohlásily, že například „určití zástupci určitých bank zmínili čísla, která se pohybovala mezi 2 a 4 %“ (bod 107 odůvodnění napadeného rozhodnutí), žádné z těchto prohlášení výslovně nepotvrzuje existenci diskuze o určení sazby provize.
- 113 Je zajisté pravda, že určení referenčního pásma nebo cílové úrovně ceny může představovat protiprávní způsob určení ceny, neboť za takových okolností nejsou již ceny výsledkem nezávislých rozhodnutí hospodářských subjektů, ale jejich shodných vůlí. Předkládaná čísla („mezi 2 a 4 %“; „přibližně 3 %“; „mezi 2 a 6 %“; viz bod 107 odůvodnění napadeného rozhodnutí a poznámka pod čarou 44) však odrážejí – jak již bylo dříve vysvětleno – tržní ceny, jak byly zjištěny EMI, jsou neurčitá a vykazují značnou šíři rozpětí (odchylka až do výše trojnásobku). V důsledku toho se jeví průkaznost těchto skutečností jako sporná.

— K chování účastníků na trhu

- 114 Komise podle svého názoru již nadbytečně dále uvedla, že účastníci po jednání konaném dne 15. října 1997 vzájemně přizpůsobovali svou cenovou praxi v souladu s podmínkami své údajné dohody. V bodech 147 a 148 odůvodnění napadeného rozhodnutí uvádí sazby uplatňované Dresdner Bank, Commerzbank, HVB, VUW, GWK a Reisebank. Tyto sazby se pohybují mezi 3 a 4,5 %, přičemž některé banky mimoto účtují pevnou částku.

- 115 Žalobkyně zpochybňuje závěry, které Komise vyvozuje z těchto skutečností. V podstatě uplatňuje, že Komise se soustředila výlučně na sazby provizí, aniž by do své analýzy zahrnula pevnou část jejich úplaty. Vzhledem k nízkému objemu směňovaných částek tato část má značný dopad na uplatňované úplaty. Správný rozbor sazeb uplatňovaných mezi rokem 1998 a přechodným obdobím zjištění Komise vyvrací.
- 116 Tyto argumenty se jeví jako relevantní. Pakliže naprostá většina předmětných služeb se týká částek nižších než 200 eur (sdělení o vytýkaných skutečnostech zmiňuje podíl ve výši 70 %, viz bod 9 sdělení o vytýkaných skutečnostech), účtování pevných provizí ve výši 5 nebo 10 DEM nebo minimálního objemu směňované částky má podstatný dopad na částku skutečně účtovanou bankami, je-li vyjádřena v procentech. Komise se tudíž nemohla omezit výlučně na zkoumání uplatňovaných sazeb provizí, když tyto sazby představovaly pouze částečný ukazatel ceny hrazené spotřebitelem.
- 117 Podrobné údaje o sazebníku uplatňovaném v roce 1999 žalobkyní a jinými bankami jsou obsaženy v bodě 56 sdělení o vytýkaných skutečnostech. Z těchto různých skutečností vyplývá, že uplatňované provize se významným způsobem u jednotlivých bank liší, jsou-li vzaty v úvahu celkové náklady na služby při směně (sazba provize a pevná částka či minimální objem). Pokud jde o rok 2000, žalobkyně předložila článek z tisku, v němž je uvedena úroveň provizí uplatňovaných bankami. Z tohoto dokumentu vyplývá, že v případě směňované částky ve výši 100 DEM se pohybovala cena za služby při směně valut uplatňovaná 21 německými bankami mezi 0 a 25 DEM. V případě směňované částky ve výši 1 000 DEM se cenové rozpětí pohybovalo mezi 0 a 50 DEM. V procentním vyjádření tyto údaje vyvrací platnost zjištění učiněných Komisí (body 147 a 148 odůvodnění napadeného rozhodnutí), podle nichž adresáti napadeného rozhodnutí své ceny vzájemně přizpůsobovali tak, aby se pohybovaly v rozmezí mezi 3 a 4,5 %. Žádná skutečnost neumožňuje s konečnou platností učinit závěr, že konvergence cen k určitému „pásmu“ měla jinou příčinu



než běžné působení tržních sil. Naopak je třeba uvést, že již od začátku přechodného období provize citelně poklesly, což lze vysvětlit odpadnutím kurzového rizika. Tato tendence pokračovala až do konce přechodného období, kdy došlo k zániku trhu služeb při směně valut zúčastněných členských států v hotovosti.

118 V důsledku toho poznatky, na jejichž základě Komise usoudila, že zápis [A] je potvrzen souběžným chováním bank, které byly účastníky trhu, nejsou přesvědčivé.

119 Skutečnosti uvedené v žalobě, které byly výše zkoumány, ve svém celku umožňují učinit závěr, že Komise nepředložila po právní stránce dostatečný důkaz o existenci dohody, jejíž existenci tvrdila, pokud jde jak o určování cen služeb při směně valut měn eurozóny v hotovosti v průběhu přechodného období, tak i o způsoby účtování těchto cen. Z toho plyne, že žalobní důvody týkající se nesprávnosti skutkových zjištění a chybějící průkaznosti použitých nepřímých důkazů k tíži žalobkyně musí být prohlášeny za opodstatněné.

120 Je tudíž třeba zrušit napadené rozhodnutí, aniž by bylo třeba zkoumat ostatní žalobní důvody žaloby.

## **K nákladům řízení**

121 Podle čl. 87 odst. 2 jednacího řádu bude účastníku řízení, který byl ve sporu neúspěšný, uložena náhrada nákladů řízení, jestliže druhý účastník řízení požadoval náhradu nákladů řízení ve svém návrhu. Vzhledem k tomu, že Komise byla ve sporu neúspěšná, je namístež uložit jí v souladu s návrhy žalobkyně náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů

SOUD (pátý senát)

rozhodl takto:

- 1) **Rozhodnutí Komise 2003/25/ES ze dne 11. prosince 2001 o řízení zahájeném na základě článku 81 ES [Věc COMP/E – 1/37.919 (dříve 37.391) – Bankovní poplatky za přepočítání měn eurozóny – Německo] se zrušuje v rozsahu, v němž se dotýká žalobkyně.**
  
- 2) **Komise ponese veškeré náklady řízení.**

Lindh

García-Valdecasas

Cooke

Vyhlášeno při veřejném slyšení v Lucemburku dne 14. října 2004.

Vedoucí soudní kanceláře

Předsedkyně

H. Jung

P. Lindh

II - 3538

## Obsah

Skutečnosti předcházející sporu .....	II - 3498
Právní rámec .....	II - 3498
Napadené rozhodnutí .....	II - 3505
Řízení .....	II - 3512
Žalobní návrh žalobkyně .....	II - 3512
Právní otázky .....	II - 3513
Ke skutkovým zjištěním .....	II - 3514
K dohodě o způsobu účtování provizí za směnu .....	II - 3514
Argumenty žalobkyně .....	II - 3514
Závěry Soudu .....	II - 3518
K dohodě o výši provizí za směnu .....	II - 3524
Shrnutí napadeného rozhodnutí .....	II - 3524
Argumenty žalobkyně .....	II - 3527
Závěry Soudu .....	II - 3528
— K zápisu [A] .....	II - 3529
— K prohlášením Commerzbank a Bayerische Landesbank .....	II - 3534
— K chování účastníků na trhu .....	II - 3535
K nákladům řízení .....	II - 3537